

Πόλεμος των Διαδόχων Δ΄, 303-301 π.Χ.

Summary :

Ο Δ΄ πόλεμος των Διαδόχων του Μεγάλου Αλεξάνδρου για την επέκταση της κυριαρχίας τους ξέσπασε το 303 π.Χ. και έληξε το 301 π.Χ. με την καθοριστική μάχη της Ιψού. Βασικοί πρωταγωνιστές των συγκρούσεων ήταν από τη μια πλευρά ο Αντίγονος και ο γιος του Δημήτριος, και από την άλλη ο Πτολεμαίος, ο Κάσσανδρος, ο Λυσίμαχος και ο Σέλευκος. Ο Δ΄ πόλεμος των Διαδόχων σηματοδότησε το τέλος της εποχής που είχε ως κυρίαρχο θέμα τη συνένωση του κράτους του Αλεξάνδρου.

Date

303-301 π.Χ.

Geographical Location

Ελλάδα, Ασία, Αίγυπτος, Συρία, Παλαιστίνη

1. Οι Διάδοχοι

Μετά το θάνατο του [Μεγάλου Αλεξάνδρου](#) στα 323 π.Χ. ξέσπασαν διαμάχες ανάμεσα στους Διαδόχους του για τη διανομή των χωρών του βασιλείου του. Η διαίρεση του κράτους σε επαρχίες δεν έλυσε το πρόβλημα εφόσον οι επιφανείς στρατηγοί –οι οποίοι ονομάστηκαν Διάδοχοι– επιδόθηκαν σε μακροχρόνιους πολέμους για την επέκταση της κυριαρχίας τους. Βασικοί πρωταγωνιστές των συγκρούσεων ήταν από τη μια πλευρά ο [Αντίγονος](#) και ο γιος του [Δημήτριος](#), που κατείχαν το μεγαλύτερο μέρος της Ασίας, και από την άλλη ο [Πτολεμαίος](#), ηγέτης της Αιγύπτου και της Κυρήνης, ο [Κάσσανδρος](#), που είχε εγκατασταθεί στη Μακεδονία, ο [Λυσίμαχος](#), στον οποίο είχε δοθεί η Θράκη, και ο [Σέλευκος](#) που είχε καταφύγει από τη Βαβυλώνα κοντά στον Πτολεμαίο.

2. Τα γεγονότα

Την άνοιξη του 304 π.Χ. ο Κάσσανδρος εισέβαλε στην Αττική αναγκάζοντας τον Αντίγονο να διατάξει το Δημήτριο να σταματήσει τις εχθροπραξίες στη Ρόδο. Το καλοκαίρι του ίδιου χρόνου ο ικανότατος στρατηγός αναγνώρισε την ανεξαρτησία των Ροδίων,¹ οι οποίοι ωστόσο όφειλαν να είναι σύμμαχοί του, αν και δε θα μετείχαν στον πόλεμο εναντίον του Πτολεμαίου. Στη συνέχεια, έπειτα κι από την έκκληση των Αθηναίων για βοήθεια, κινήθηκε γρήγορα προς την Αθήνα, την οποία πολιορκούσε ήδη ο Κάσσανδρος, αφού πρώτα είχε καταλάβει κάποια φρούρια και τη Σαλαμίνα. Η απουσία του Δημητρίου από τον ελλαδικό χώρο είχε δώσει στον Κάσσανδρο την ευκαιρία να πετύχει την παράδοση και της Κορίνθου, καθώς και να έρθει σε συνεννόηση με τον Πολυπέρχοντα που κυριαρχούσε στο μεγαλύτερο μέρος της Πελοποννήσου.

Η άφιξη του Δημητρίου στην Αττική ανέτρεψε την κατάσταση και ο Κάσσανδρος αναγκάστηκε να λύσει την πολιορκία της Αθήνας. Οι εκδηλώσεις λατρείας του Δημητρίου στην πόλη ξεπέρασαν τα όρια της δουλοπρέπειας, αφού λατρευόταν σαν θεός. Μάλιστα, με ψήφισμα θεσπίστηκε πως ό,τι αποφάσιζε ο Δημήτριος ήταν αρεστό στους θεούς και έπρεπε να εκτελείται από τους ανθρώπους. Επιπρόσθετα, ο γιος του Αντιγόνου κατά τη διάρκεια της παραμονής του στην Αθήνα, αλλά και όπου αλλού έφτανε με το στρατό του, ζούσε με μια προκλητική πολυτέλεια στο ύφος των ανατολικών μοναρχών προκαλώντας συχνά αντιδράσεις. Αναφέρεται πως έκανε έκλυτη ζωή ακόμη και μέσα στον Παρθενώνα και απαιτούσε να λατρεύεται η ερωμένη του Λάμια ως Αφροδίτη. Παρ' όλα αυτά και οι Σικυώνιοι την ερχόμενη άνοιξη (του 303 π.Χ.) στην Πελοπόννησο τον υποδέχτηκαν σαν απελευθερωτή, του απέδωσαν θεικές τιμές και μετονόμασαν την πόλη τους Δημητριάδα σε ένδειξη ευγνωμοσύνης για την εκδίωξη της φρουράς του Πτολεμαίου.

Σύντομα η κυριαρχία του επεκτάθηκε στην Κόρινθο, την οποία κατέκτησε με προδοσία. Το οχυρό Σισύφιο έπεσε με έφοδο, ενώ η Ακροκόρινθος εγκαταλείφθηκε από το φρουράρχο της χωρίς μάχη. Αφού άφησε φρουρά για να εξασφαλίσει την κτήση της στράφηκε κατά του Άργους, όπου βρισκόταν ο [Πλειστάρχος](#), ο αδερφός του Κασσάνδρου. Η ισχυρή άμυνα της

Πόλεμος των Διαδόχων Δ΄, 303-301 π.Χ.

πόλης τον ανάγκασε να φέρει πολιορκητικές μηχανές για να κάμψει την αντίστασή της.² Η παρουσία του εδώ συνοδεύτηκε από την αγωνοθεσία των Ηραίων καθώς και από το γάμο του το καλοκαίρι του 303 π.Χ. με τη Δηιδάμεια, αδερφή του βασιλιά της Ηπείρου Πύρρου. Πολύ γρήγορα έπεσαν στα χέρια του και η Αργολίδα, η Αχαΐα και η Αρκαδία. Ο Δημήτριος αντιμετώπισε με σκληρότητα τους αντιπάλους του. Αναφέρεται πως στον Ορχομενό σταύρωσε το Μακεδόνα Στρόμβιχο, όργανο του Πολυπέρχοντος, μαζί με άλλους 80 συντρόφους του, επειδή αρνήθηκε υβριστικά να προσχωρήσει στις δυνάμεις του όταν του το ζήτησε.

Η κατάκτηση του μεγαλύτερου μέρους της Πελοποννήσου τον οδήγησε στη σύσταση συμμαχίας των ελληνικών πόλεων την άνοιξη του 302 π.Χ., έπειτα από συνέδριο το οποίο έλαβε χώρα στην Κόρινθο. Εκεί αποφασίστηκε ουσιαστικά η ανανέωση της συμμαχίας που είχε ιδρύσει ο Φίλιππος Β΄ το 337 π.Χ., με τους συμμάχους να αναγνωρίζουν με όρκο τον Αντίγονο και τον Δημήτριο ως αρχηγούς τους. Η Επιγραφή της Επιδαύρου αποκαλύπτει πως οι αποφάσεις του συνεδρίου ακολουθούσαν το πρότυπο της συνθήκης του 338/337 π.Χ. Από το συνέδριο απουσίαζαν οι Σπαρτιάτες, οι Μεσσήνιοι και οι Θεσσαλοί. Η συμμαχία της Κορίνθου του 302 π.Χ. στρεφόταν κυρίως κατά του Κασσάνδρου και είχε ως ιδεολογικό υπόβαθρο την ελευθερία και την αυτονομία των ελληνικών πόλεων, προκρίνοντας τα δημοκρατικά καθεστάτα έναντι των ολιγαρχικών που υποστήριζε ο Κάσσανδρος. Οι σύμμαχοι όφειλαν να προσφέρουν ανάλογη προς τον πληθυσμό τους στρατιωτική δύναμη, αλλά και να μετέχουν στις συνόδους που γίνονταν.³

Η ίδρυση της συμμαχίας μαζί με την ενίσχυση της επιρροής του Δημητρίου στην Ήπειρο, λόγω του γάμου του με την αδερφή του Πύρρου Δηιδάμεια, ώθησαν τον Κάσσανδρο να προσπαθήσει να έρθει σε συνεννόηση μαζί του. Εκείνος όμως, παίρνοντας θάρρος από τις τελευταίες επιτυχίες και βασιζόμενος στην αριθμητική υπεροχή των στρατευμάτων του (50.000 πεζοί, 1.500 ιππείς έναντι 29.000 πεζών και 2.000 ιππέων του Κασσάνδρου), απαίτησε την πλήρη υποταγή του χάνοντας την ευκαιρία για διαπραγματεύσεις που θα μπορούσαν να διασπάσουν τη συμμαχία των αντιπάλων του. Ο Κάσσανδρος διέκοψε τις διαπραγματεύσεις και στράφηκε στους συμμάχους του για βοήθεια.⁴

Έτσι ο Δημήτριος έφτασε στη Θεσσαλία παρακάμπτοντας τις Θερμοπύλες, όπου βρισκόταν ο Κάσσανδρος, και κατέλαβε τις Φερές και κάποιες ακόμη μικρότερες πόλεις. Τότε οι τέσσερις σύμμαχοι πήραν την απόφαση να βαδίσουν εναντίον του Αντιγόνου, αντιλαμβανόμενοι ότι ενδεχόμενη επικράτηση του αντιπάλου τους στη Μακεδονία θα έφερνε και τους ίδιους σε δυσχερή θέση. Η πρώτη συνεννόηση έγινε μεταξύ Πτολεμαίου και Σελεύκου. Ο Κάσσανδρος συνεργάστηκε με το Λυσίμαχο κι έπειτα και οι δύο υπέγραψαν κοινή συμφωνία με τον Πτολεμαίο. Ο Πτολεμαίος έφερε στο συνασπισμό και τον Σέλευκο.⁵ Ένας νέος πόλεμος μόλις ξεκινούσε.

Το σχέδιο των συμμάχων ήταν να πλήξουν τον Αντίγονο στην ίδια την επικράτειά του, προκειμένου να τον εξαναγκάσουν να ανακαλέσει το Δημήτριο. Την άνοιξη του 302 π.Χ. ο Λυσίμαχος με τους Μακεδόνες του Κασσάνδρου υπό την ηγεσία του στρατηγού Πρεπελάου εισέβαλε στη Μικρά Ασία και καταλαμβάνοντας δίχως ουσιαστική αντίσταση τη Λάμψακο, το Πάριο και το Σίγειο έφθασε στη Φρυγία. Εν συνεχεία ο στρατηγός του Αντιγόνου Δόκιμος της Φρυγίας του Ελλησπόντου προσχώρησε στο Λυσίμαχο παραδίδοντάς του την πόλη Σύνναδα, ενώ ο Πρεπέλαος κατέλαβε στα παράλια της Μικράς Ασίας τις πόλεις Αδραμύττιο, Έφεσο –όπου απελευθέρωσε τους 100 Ροδίους ομήρους και έκαψε τα πλοία του Αντιγόνου– Κολοφώνα, Τέω, καθώς και τις Σάρδεις έπειτα από προδοσία του στρατηγού του Αντιγόνου Φοίνικα των Σάρδεων. Από την πόλη διασώθηκε το φρούριο, το οποίο κρατούσε ο διοικητής της φρουράς Φίλιππος. Οι μόνες πόλεις που διέφυγαν την υποταγή ήταν οι Ερυθρές και οι Κλαζομενές.

Οι παραπάνω απώλειες ανάγκασαν τον Αντίγονο να στραφεί ο ίδιος ενάντια στους εισβολείς. Οι προσπάθειές του επικεντρώθηκαν στο να αποσοβήσει την ένωση των δυνάμεων του Σελεύκου και του Λυσίμαχου. Ξεκινώντας από την πρωτεύουσά του Αντιόχεια έκανε μια μακρά πορεία διαμέσου της Συρίας, του Ταύρου και της Καππαδοκίας ως τη Φρυγία επιχειρώντας να συγκρουστεί με το Λυσίμαχο, ο οποίος όμως απέφυγε τη μάχη. Γι' αυτό αποσύρθηκε στη Φρυγία αναμένοντας τη βοήθεια του Σελεύκου. Ο Αντίγονος όμως έκοψε τις συγκοινωνίες και τον ανεφοδιασμό του αναγκάζοντάς τον να αλλάξει εκ νέου θέση και να αναζητήσει καταφύγιο στην πόλη Δορύλαιο, όπου εγκαταστάθηκε κοντά στο ποτάμι οργανώνοντας γύρω του τρία χαρακώματα. Ο Αντίγονος προσπαθώντας να τον παρασύρει σε μάχη τον περικύκλωσε. Τελικά ο Σέλευκος κατόρθωσε να διαφύγει εν μέσω μιας νύχτας με κακοκαιρία προς την κοιλάδα του ποταμού Σάλωνα της

Πόλεμος των Διαδόχων Δ΄, 303-301 π.Χ.

Βιθυνίας στα νότια της Ηρακλείας του Πόντου, όπου μπορούσε να προμηθεύεται τρόφιμα.

Εδώ κυβερνούσε η Περσίδα [Αμαστρις](#) –ακούσε την αντιβασιλεία στο όνομα των δύο ανήλικων γιων της– την οποία παντρεύτηκε ο Λυσίμαχος θέτοντας το λιμάνι της Ηρακλείας υπό τον έλεγχό του.⁶ Η θέση αυτή επέτρεπε την επικοινωνία με τη Θράκη, ενώ του έδινε και τον έλεγχο της πορείας που θα ακολουθούσε ο Σέλευκος ερχόμενος από τα ανατολικά. Η άφιξη του χειμώνα ανάγκασε τον Αντίγονο να σταματήσει την καταδίωξή του.

Εν τω μεταξύ ο Σέλευκος έχοντας ήδη φροντίσει να κλείσει το μέτωπο που είχε με τον Ινδό βασιλιά Σανδρόκοττο –αφού του παραχώρησε τις κατά μήκος του Ινδού ποταμού περιοχές, λαμβάνοντας σε αντάλλαγμα 480 πολεμικούς ελέφαντες– έφτασε το φθινόπωρο του 302 π.Χ. στην Καπαδοκία. Ο Αντίγονος προκειμένου να τον απωθήσει έστειλε ένα τμήμα στρατού στα νότια του αντιπάλου του στη Βαβυλωνία.⁷ Εντούτοις η δύναμη δεν ήταν επαρκής και ο αντιπερισπασμός απέτυχε με αποτέλεσμα οι δυνάμεις του Σελεύκου και του Λυσιμάχου να κατορθώσουν να ενωθούν χάρη και στη στρατιωτική ιδιοφυΐα του δευτέρου.

Η απειλή του Σελεύκου, που έμοιαζε ο πιο επικίνδυνος εχθρός του Αντιγόνου, ανάγκασε τον Αντίγονο να ανακαλέσει το Δημήτριο από την Ελλάδα στη Μικρά Ασία.⁸ Εκείνος πρόσφερε ανακωχή στον αντίπαλό του με την οποία τον αναγνώριζε ως βασιλιά της Μακεδονίας, υποχρεώνοντάς τον εντούτοις να σεβαστεί την ανεξαρτησία των ελληνικών πόλεων. Αφησε επίσης ένα μέρος του στόλου του καθώς και τη σύζυγό του στον Πειραιά. Έπειτα, συνοδευόμενος από τον εξόριστο πλέον Πύρρο, στράφηκε στη Μικρά Ασία όπου ανακατέλαβε την Έφεσο, η οποία σύμφωνα με μια επιγραφή του 302 π.Χ. τον τίμησε προσφέροντάς του ένα στέμμα, το Πάριο και τη Λάμψακο, όπου χρειάστηκε να δώσει σκληρή μάχη ενάντια σε Θράκες μισθοφόρους που είχε στείλει ο Λυσίμαχος για την υπεράσπισή της. Παράλληλα τοποθέτησε μια δύναμη 40 πλοίων στο Βόσπορο προκειμένου να εμποδίσουν τον εφοδιασμό του Λυσιμάχου από τη Θράκη, καθώς και την αποστολή ενισχύσεων από τον Κάσσανδρο, που αποτελούσε ξανά έναν επικίνδυνο αντίπαλο μετά την αποχώρησή του από την Ελλάδα.

Ο Κάσσανδρος εν τω μεταξύ είχε κατορθώσει να ανακτήσει τις χαμένες περιοχές στην Ήπειρο και στη Θεσσαλία. Την άνοιξη του 301 π.Χ. εισέβαλε στη Βοιωτία αλλά η επίθεσή του αποκρούστηκε στην Ελάτεια από το στρατό της Συμμαχίας της Κορίνθου τον οποίο διοικούσε ο Αθηναίος Ολυμπιόδωρος. Εντούτοις, το φθινόπωρο του 302 π.Χ. οι 12.500 άνδρες που έστειλε ο Κάσσανδρος στο Λυσίμαχο με αρχηγό τον αδερφό του Πλείσταρχο δεν έφτασαν στον προορισμό τους, καθώς πολλά από τα πλοία βυθίστηκαν από τη θύελλα και άλλα αιχμαλωτίστηκαν από το στόλο που είχε αφήσει ο Δημήτριος για να φρουρεί το Βόσπορο.⁹

Οι επιτυχίες αυτές του Δημητρίου δεν απέβησαν καθοριστικές. Παράλληλα ο Πτολεμαίος είχε καταλάβει το νότιο τμήμα της Συρίας και είχε ξεκινήσει την πολιορκία της Σιδώνας, την οποία διέκοψε όταν έλαβε την πληροφορία πως ο Αντίγονος είχε επικρατήσει των ενωμένων δυνάμεων του Σελεύκου και του Λυσιμάχου και κατευθυνόταν προς τη Συρία. Τα παραπάνω νέα, τα οποία δεν ήταν αληθή, τον έκαναν να επιστρέψει στην Αίγυπτο.¹⁰

3. Η μάχη της Ιγού

Όλα τα γεγονότα οδήγησαν τους αντιμάχους τον Αύγουστο του 301 π.Χ. στην [Ιγού](#) της Φρυγίας. Οι καθοριστικοί παράγοντες για την έκβαση της μάχης ήταν η διαφορά των αντιπάλων σε ελέφαντες καθώς και ένα λάθος τακτικής του Δημητρίου. Ο ίδιος ο Αντίγονος ρίχτηκε στο πεδίο της μάχης και βρήκε το θάνατο από τα βέλη των αντιπάλων του σε ηλικία 80 ετών. Ο Δημήτριος κατόρθωσε να διασωθεί μαζί με τμήμα του στρατού στην Έφεσο. Ο στόλος του, καθώς και η επιρροή του στη Μίλητο, τη Σιδώνα, την Τύρο, την Κύπρο, τις Κυκλάδες και την κεντρική Ελλάδα, του εξασφάλιζαν ακόμη δύναμη.

Η μάχη της Ιγού σηματοδότησε το τέλος της εποχής που είχε ως κυρίαρχο θέμα τη συνένωση του κράτους του Αλεξάνδρου. Ζητούμενο πλέον αποτελούσε η σταθεροποίηση των κρατών των Διαδόχων του. Ο Σέλευκος κράτησε την [Αρμενία](#), την [Καπαδοκία](#) και τη Συρία, ο Λυσίμαχος τη δυτική και κεντρική Μικρά Ασία, ο Κάσσανδρος, που αναγνωρίστηκε βασιλιάς της Μακεδονίας, τις ευρωπαϊκές κτήσεις και ο αδελφός του Πλείσταρχος τα νότια παράλια της Μικράς Ασίας από την [Κιλικία](#) ως την [Καρία](#). Ο Πτολεμαίος, που δε συμμετείχε στη μάχη, δεν έλαβε εδάφη αλλά κατέλαβε τη νότια Συρία και την

Πόλεμος των Διαδόχων Δ΄, 303-301 π.Χ.

Παλαιστίνη.

Οι Διάδοχοι ωστόσο οδηγήθηκαν σε νέες διαφωνίες και συγκρούσεις. Δολοφονίες, γάμοι και μυστικές συνεννοήσεις σε πολιτικό επίπεδο σκιαγραφούν μια εποχή ατελείωτων πολέμων που χαρακτήρισαν συνολικά την περίοδο από το θάνατο του Μεγάλου Αλεξάνδρου έως το 275 π.Χ. ως τη «μελανότερη σελίδα της ελληνικής ιστορίας». Εντούτοις, παρά το γεγονός ότι ο Ελληνισμός έχασε την πολιτική συνοχή του, τα επιμέρους ελληνιστικά βασίλεια εξασφάλισαν τη μεγαλύτερη δυνατή έκταση του ελληνικού πολιτισμού.

1. Cary, M.A., *A History of the Greek World, From 323 to 146 B.C.* (London 1968), σελ. 37.
2. Κορδάτος, Γ., *Μεγάλη Ιστορία της Ελλάδας, Αρχαία Γ΄*, 4 (Αθήνα 1956), σελ. 347.
3. Bury, J.B. – Cook, S.A. – Adcock, F.E. (επιμ.), *Macedon 401-301 B.C.*³, 4 (The Cambridge Ancient History, Cambridge 1964), σελ. 501.
4. Lund, H.S., *Lysimachus, A study in Early Hellenistic Kingship* (London – New York 1992), σελ. 71.
5. Bury, J.B. – Cook, S.A. – Adcock, F.E. (επιμ.), *Macedon 401-301 B.C.*³, 4 (The Cambridge Ancient History, Cambridge 1964), σελ. 500-504.
6. Lund, H.S., *Lysimachus, A study in Early Hellenistic Kingship* (London – New York 1992), σελ. 75.
7. Μπένγκτσον, Χ., *Ιστορία της Αρχαίας Ελλάδας, από τις απαρχές μέχρι τη Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία* (Αθήνα 1979), σελ. 330.
8. Botsford G.W. – Robinson C.A., *Αρχαία Ελληνική Ιστορία* (αναθεωρημένη από τον καθηγητή Donald Kagan, Αθήνα 1977), σελ. 450.
9. Lund, H.S., *Lysimachus, A study in Early Hellenistic Kingship* (London – New York 1992), σελ. 76.
10. Bury, J.B. – Cook, S.A. – Adcock, F.E. (επιμ.), *Macedon 401-301 B.C.*³, 4 (The Cambridge Ancient History, Cambridge 1964), σελ. 504.

Bibliography :

	Botsford G.W., Robinson C. , <i>Αρχαία Ελληνική Ιστορία</i> , Αθήνα 1995, (Hellenic History, 4th ed., μετ. Σ.Ε. Τσιτσώνης)
	Wilcken U. , <i>Griechische Geschichte im Rahmen der Altertumsgeschichte</i> , München 1958
	Austin M.M. , <i>The Hellenistic World from Alexander to the Roman Conquest A selection of ancient sources in translation</i> , Cambridge – London – New York – New Rochelle – Melbourne – Sydney 1981
	Bury, J.B. – Cook, S.A. – Adcock, F.E. (επιμ.) , <i>The Cambridge Ancient History 4</i> , Cambridge 1964
	Cary M.A. , <i>A History of the Greek World, From 323 to 146 B.C.</i> , London 1968
	Grote G. , <i>History of Greece 12</i> , London 1857
	Hammond N.G.L., Walbank F.W. , <i>A History of Macedonia 336-167 B.C.</i> 3, Oxford 1988

Πόλεμος των Διαδόχων Δ΄, 303-301 π.Χ.

	Jouguet P. , <i>Alexander the Great and the Hellenistic World, Macedonian Imperialism and the Hellenization of the East I</i> , Chicago – London 1928
	Κορδάτος Γ. , <i>Μεγάλη Ιστορία της Ελλάδας, Αρχαία Γ΄</i> , 4, Αθήνα 1956
	Lund H.S. , <i>Lysimachus. A Study in Early Hellenistic Kingship</i> , London – New York 1992
	Μπένγκτσον Χ. , <i>Ιστορία της Αρχαίας Ελλάδας, από τις απαρχές μέχρι τη Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία</i> , Αθήνα 1979, (Bengston, H. von., Griechische Geschichte von den Anfängen bis in die Römische Kaiserzeit)
	Burn A.R. , <i>Ο Μέγας Αλέξανδρος και η Ελληνιστική Αυτοκρατορία</i> , Αθήνα 1997, Alexander the Great and the hellenistic empire (μετ. Α. Κοτζιάς)
	Walbank F.W. , <i>Ο Ελληνιστικός Κόσμος</i> , Θεσσαλονίκη 1993